

Краєзнавець і вчений Валентин КРАСКОВСЬКИЙ

*Я вважаю, що друга професія – серйозне захоплення,
конче потрібне кожній людині.*

Валентин Красковський

До найвідоміших пам'яток пізнього старокам'яного віку (близько 40–10 тисяч років тому) в Україні належить стоянка Велика Аккаржа в степах Нижньої Наддністрянщини¹. Відкрито її завдяки краєзнавцеві Валентині Красковському.

Народився він 13 серпня 1913 року в селі Старо-Свержинці (тепер Стовбцівського району Мінської області) в сім'ї народного вчителя. Його дитинство минуло в Ромодані на Полтавщині. З 1927 по 1942 рік жив у Ленінграді, працював, учився в театральній художній школі. У роки війни служив в армії, захищав блокадне місто. Після війни й демобілізації оселився в Одесі, був вихователем екіпажу в мореплавній школі, піонервожатим у дитячому будинку профспілок, майстром бутафорського цеху, а згодом – завідувачем постановочної частини Театру музичної комедії, працівником у Художньому фонді України. У 1979 році Валентин Красковський переїхав до Мінська, там і помер 13 грудня 1981 року.

Краєзнавством В.Красковський захопився з 1949 року. Працюючи в дитячому будинку, створив археологічний музей і гурток, часто організував для своїх вихованців екскурсії історичними місцями Одещини. Жадаючи пізнання спонукала його до археологічних розвідок. У ті роки пам'ятки кам'яного віку на

території Одещини були майже невідомі. Деякі археологи навіть твердили, що шукати їх тут немає ніякої рації. Валентин Красковський вирішив перевірити це твердження. Уже під час перших розвідок він знайшов кілька стародавніх кам'яних виробів і наполегливо шукав далі. Врешті в жовтні 1955 року, оглядаючи береги балки, що впадає в Сухий лиман, в оголеннях невеликого рівчака він знайшов кілька десятків розколотих рукою стародавньої людини кременів, а також уламки кісток тварин. Це була перша стоянка пізньопалеолітичного часу, виявлена на терені степового Причорномор'я від Дунаю до Південного Бугу – Велика Аккаржа².

Розкопки Великої Аккаржі, проведені пізніше під керівництвом відомого фахівця з стародавньої історії людства професора Павла Борисковського за участю Валентина Красковського, показали, що близько 14–12 тисяч років тому біля сучасного села Великодолинського Овідіопольського району була стоянка людей кам'яного віку. Тут вони жили в теплі пори року протягом цілого ряду літ і полювали на великих тварин – бізонів. Виготовляючи й ладнаючи мисливську зброю, переробляючи свою здобич, стародавні мисливці використовували кам'яні знаряддя праці – вістря, різці, проколи, ножі тощо. У культурному шарі стоянки Велика Аккаржа знайдено близько 20 тисяч оброблених кременів

і численні кістки бізонів. Усі кістки були ще в давнину порозбивані, коли з них добували кістковий мозок. Це свідчило про те, що успішне полювання було випадковою справою³. Нині колекція крем'яних виробів, знайдених під час розкопів стоянки, зберігається у фондах Одеського археологічного музею АН України. Найцікавіші знаряддя праці виставлено в його експозиції.

Дослідження Великої Аккаржі стало важливою науковою подією. Результати його використано в ґрунтовних працях із стародавньої історії⁴.

Після відкриття Великої Аккаржі Валентин Красковський поставив собі за мету зробити суцільну розвідку території Одещини. Свої польові дослідження він провадив власним коштом у вільний від основної роботи час – у вихідні й відпустки. З 1954 по 1970 рік краєзнавець сам, а також разом зі своїми учнями відкрив близько 60 нових пам'яток кам'яного віку. Серед них тепер такі відомі, як Карпова, Барабой IV, Доброжанин, Кам'янка⁵ та інші. Матеріали своїх розвідок використав у численних наукових статтях і науково-популярній книжці, що її написав разом з професором П.Борисковським⁶. Підсумком багаторічної дослідницької діяльності Валентина Красковського стала праця „Пам'ятки палеоліту й мезоліту Північно-Західного Причорномор'я”⁷.

Його справу продовжує ціла когорта вчених. Тривалий час кам'яний вік степів Північно-Західного Причорномор'я вивчав спеціальний загін Ленінградського відділення Інституту археології АН СРСР під керівництвом П.Борисковського. Тепер у складі відділу археології Північно-Західного Причорномор'я Інституту археології АН України працює спеціальна палеолітична експедиція, яка виявляє й досліджує нові пам'ятки кам'яного віку.

Усі, хто спілкувався з Валентином Красковським, запам'ятали його як людину добру, чуйну, сердечну, завжди душевну, щедру. Він належав до категорії людей, для яких творчість і самовідданість становлять суть самого буття.

За тридцять років цілеспрямованих робіт, пов'язаних із вивченням пам'яток палеоліту і мезоліту на території Одещини, розпочатих

Валентином Красковським практично з нуля, вдалося відкрити багато невідомих сторінок стародавньої історії Південної України, проте й сьогодні допитливих чекають цікаві пошуки та нові відкриття.

Ігор САПОЖНИКОВ,
науковий співробітник відділу
Північно-Західного Причорномор'я
Інституту археології НАНУ

Примітки

¹ Археология Украинской ССР. – К., 1985. – Т.1. – С. 73.

² Красковский В. Стоянка позднепалеолитического времени вблизи Одессы // Краткие сообщения Института археологии АН УССР. – 1957. Вып. 7. – С. 5–6.

³ Борисковский П., Праслов Н. Палеолит бассейна Днепра и Приазовья. – М.–Л., 1964. – С. 27–28.

⁴ Археология СССР. – М., 1984. – Т. 1. – С. 219–220.

⁵ Красковский В. Каменка – новая позднепалеолитическая стоянка близ Одессы // Советская археология. – 1969. – № 3. – С. 224–229.

⁶ Борисковский П., Красковский В. Памятники древнейшей человеческой культуры Северо-Западного Причерноморья. – Одесса, 1964.

⁷ Красковский В. Памятники палеолита и мезолита Северо-Западного Причерноморья. – К., 1978.